

ROK XIV

ORGANISTA

II 2018

112

Drodzy Siostry, Panie i Panowie Organiści Archidiecezji Krakowskiej,
Drodzy muzycy kościelni Archidiecezji,

Zgodnie z wcześniejszą zapowiedzią, serdecznie Was zapraszam na IV Pielgrzymkę Organistów Archidiecezji Krakowskiej i całego środowiska muzyków kościelnych, do Sanktuarium św. Jana Pawła II w Krakowie. Tym razem jest to dzień **17 lutego 2018 roku** (sobota przed I niedzielą Wielkiego Postu). Program przedstawia się następująco:

- godz. 10.00 powitanie i próba wspólnego śpiewu
- godz. 10.45 nabożeństwo drogi krzyżowej, podczas której wspólnie ze studentami Międzyuczelnianego Instytutu Muzyki Kościelnej wykonamy *Miserere* o. B. Rizzi
- godz. 11.30 możliwość spowiedzi i adoracja w ciszy
- godz. 12.00 Eucharystia
- ok. godz. 13.00 wspólny posiłek

Proszę, byćście **do 10 lutego 2018** roku zechcieli na e-mail:
robert.tyrała@upjp2.edu.pl lub tel. 12 62 88 100 potwierdzić swoją obecność.

Na nowy 2018 rok życzę każdej i każdemu z Was błogosławieństwa Bożego,

z wyrazami wielkiego szacunku
i oczekiwaniu na spotkanie w Sanktuarium św. Jana Pawła II
ks. Robert Tyrała

PROPOZYCJE PIEŚNI NA LUTY 2018 ROKU

	2 lutego Święto Ofiarowania Pańskiego (MB Gromniczej) XXII Dzień Życia Konsekrowanego
Wejście	Tron Twój, Syjonie
Przygotowanie darów	<i>kolęda</i> , np. O gwiazdo Betlejemską – szczególnie zwrotka 2
Komunia	Idzie, idzie Bóg prawdziwy – szczególnie zwrotka 4 Ja wiem w Kogo ja wierzę – szczególnie zwrotka 2
Uwielbienie	Gdy pasterze już odeszli – szczególnie zwrotka 2, 6 Głoś imię Pana Boże, zmiłuj się nad nami
Rozesłanie	Bóg się rodzi – zwrotka 5 – <i>Podnieś rękę Boże Dziecię</i> Błogosławiona jesteś, Maryjo – szczególnie zwrotka 2, 3 Cześć Maryi – zwrotki 1-4 Bóg kiedyś stał się jednym z nas Kiedyś, o Jezu – ze zwrotką 2
Obrzęd pobłogosławienia i poświęcenia gromnic	<i>Antyfona z Mszału Rzymskiego</i> : Oto nasz Pan Światło na oświecenie pogan Witaj, Dziewico świetlana Gdy się Chrystus rodzi

	4 lutego V Niedziela Zwykła, rok B
Wejście	Cały świat niech śpiewa Pójdźmy do Pana Głoś imię Pana Boże, jesteś moim Bogiem Kłaniam się Tobie
Przygotowanie darów	Pójdź do Jezusa Boże mocny, Boże cudów Pan wieczernik przygotował – zwrotka 1 Panie, umocnij wiarę – zwrotka 2
Komunia	Chrystus Pan karmi nas – szczególnie zwrotka 6 Błogosławieni, którzy zostali wezwani Ja wiem, w Kogo ja wierzę O mój Jezu w Hostii skryty – szczególnie zwrotka 2 Panie, pragnienia ludzkich serc Przyjdźcie do Mnie wszyscy
Uwielbienie	Niechaj z nami będzie Pan – szczególnie zwrotki 2-4 Upadnij na kolana Bądź uwielbiony, miłosierny Boże Bądź pochwalony na wieki Twoja cześć, chwała – zwrotki 1-4, 11-12
Rozesłanie	<i>pieśń maryjna</i> , np. Maryjo, ja Twe dziecko / Zdrowaś Maryja

	11 lutego VI Niedziela Zwykła, rok B XXVI Światowy Dzień Chorego (NMP z Lourdes)
Wejście	Kto się w opiekę Pod Twą obronę
Przygotowanie darów	Pójdź do Jezusa Boże mocny, Boże cudów Pan wieczernik przygotował – zwrotka 1 Wszystko Tobie oddać pragnę
Komunia	Panie, dobry jak chleb Skosztujcie i zobaczcie – szczególnie zwrotki 6, 8 Panie, pragnienia ludzkich serc Panie, umocnij wiarę
Uwielbienie	Głoś Imię Pana – szczególnie zwrotka 2 Panie mój, cóż Ci oddać mogę Dziękczynne pieśni śpiewajmy Czego chcesz od nas, Panie – szczególnie zwrotki 1-2, 4
Rozesłanie	Po górach, dolinach Anielską pieśń dzwon grał

	14 lutego Środa Popielcowa
Wejście	Bądź mi litościw Boże w dobroci Dałeś nam przykład, o Jezu O człowiecze, wspomnij sobie Nawróć się ludu w pokorze Pokładam w Panu ufność mą Boże, lud Twój Ojczy z niebios Zmiłuj się Boże
Przygotowanie darów	Bliskie jest Królestwo Boże Serce me do Ciebie wznoszę Składamy Ci, Ojczy – szczególnie zwrotka 3 Przyjmij, o Najświętszy Panie – szczególnie zwrotka 2 Z rąk kapłańskich
Komunia	Zbliżam się w pokorze Oto święte Ciało Pana – ze zwrotką 2 Duszo Chrystusowa Jezu, Jezu do mnie przyjdź U drzwi Twoich stoję, Panie Wydawajcie owoce Panie, dobry jak chleb – ze zwrotką 3, 4 Szczęśliwy i nie zna kaźni – psalm 112 (111) Witam Cię, witam O Krwi najdroższa Nieskończona, najśliczniejsza Witaj, Chrystusowe Ciało
Uwielbienie	<i>Silentium Sacrum</i> Dzięki, o Panie – ze zwrotką 5, 6 Upadnij na kolana Panie, przebacz nam Przed oczy Twoje, Panie
Rozesłanie	Matko Najświętsza Matko Pomocy Nieustającej Serdeczna Matko Któryś za nas cierpiał rany (3x) Przepuść Panie, przepuść (3x) O Krwi i Wodo (3x)
Obrzęd posypania głów popiołem	Antyfony z Mszału Rzymskiego: <i>Odmieńmy sposób życia</i> <i>Między przedśionkiem, a ołtarzem</i> <i>Przebacz, Panie</i> <i>Przebacz mi, Boże</i> – zwrotki – psalm 51 (50) Posypmy głowy popiołem Przed oczy Twoje, Panie Z tej biednej ziemi

	18 lutego I Niedziela Wielkiego Postu, rok B
Wejście	Kto się w opiekę – zwrotki 1, 8- 9 Szczęśliwy, kogo Opatrzność Boska Z tej biednej ziemi Serce me do Ciebie wznoszę Ojcze z niebios Boże, lud Twój
Przygotowanie darów	Ludu kapłański – zwrotka 5, 6 Boże w dobroci – szczególnie zwrotka 5 Bądź mi litościw Pokładam w Panu ufność mą Zmiłuj się Boże Com przyrzekł Bogu Chrystus, Chrystus to nadzieja – zwrotka 2, 3 Kto się w opiekę – zwrotka 1, 6 (jeśli nie było wcześniej) Bliskie jest Królestwo Boże Składamy Ci, Ojcze – szczególnie zwrotka 3 Przyjmij, o Najświętszy Panie – szczególnie zwrotka 2 Z rąk kapłańskich
Komunia	Kto się w opiekę – zwrotka 1, 2 (jeśli nie było wcześniej) Szczęśliwy, kogo Opatrzność Boska (jeśli nie było wcześniej) Panie, umocnij wiarę U drzwi Twoich – szczególnie zwrotka 1, 6, 8-15 Jezu, Jezu do mnie przyjdź Zbliżam się w pokorze Oto święte Ciało Pana – ze zwrotką 2 Duszo Chrystusowa Witam Cię, witam Nieskończona, najśliczniejsza Witaj, Chrystusowe Ciało O Krwi najdroższa
Uwielbienie	<i>Silentium Sacrum</i> Kłaniam się Tobie Dziękujemy Ci, Ojcze nasz – szczególnie zwrotka 8 Panie, przebacz nam Przed oczy Twoje, Panie
Rozesłanie	Któryś za nas cierpiał rany (3x) Przepuść Panie, przepuść (3x) O Krwi i Wodo (3x) Krzyżu Chrystusa W krzyżu cierpienie Panie, Ty widzisz

	22 lutego Święto Katedry św. Piotra, Apostoła <i>(Śpiew Chwała na wysokości)</i>
Wejście	Panie, umocnij wiarę Na Boży rozkaz
Przygotowanie darów	Chrystus, Chrystus to nadzieja – zwrotka 2
Komunia	O, Panie, Tyś moim Pasterzem Jeden chleb – ze zwrotką 2 Panie, pragnienia ludzkich serc – ze zwrotką 2 Ludu kapłański – ze zwrotką 9 Jezusa ukrytego
Uwielbienie	Dzięki, o Panie – od zwrotki 1 Dziękujemy Ci, Ojczy nasz – ze zwrotką 7
Rozesłanie	Boże, obdarz Kościół Twój Com przyrzekł Bogu Przez chrztu świętego Cześć Ci i chwała – ze zwrotką 3 Weź w swą opiekę – ze zwrotką 2

	25 lutego II Niedziela Wielkiego Postu, rok B
Wejście	Boże, lud Twój Serce me do Ciebie wznoszę Boże, jesteś moim Bogiem Być bliżej Ciebie chcę Szczęśliwy, kogo Opatrzność Boska Zmiłuj się, Boże Bądź mi litościw Ojcze z niebios
Przygotowanie darów	Bądź mi litościw – zwrotka 1, 5-6 Bliskie jest Królestwo Boże – szczególnie zwrotka 6, 7 Chrystus, Chrystus – zwrotka 2, 3 Ludu kapłański – zwrotka 1, 2 Przyjmij, Ojcze, hostię białą – ze zwrotką 2 Najśladzsy Jezu – zwrotka 1-2, 5-6 Panie, umocnij wiarę Składamy Ci, Ojcze – szczególnie zwrotka 3 Przyjmij, o Najświętszy Panie – szczególnie zwrotka 2 Z rąk kapłańskich
Komunia	Ludu kapłański – zwrotka 1, 2 i kolejne (jeśli nie było wcześniej) Bóg nad swym ludem – zwrotka 1-3 Najśladzsy Jezu – zwrotka 1-2, 5-6 (jeśli nie było wcześniej) Pójdź do Jezusa Ja wiem, w Kogo ja wierzę Jezu drogi, Tyś miłością – szczególnie zwrotka 2 Zbliżam się w pokorze Oto święte Ciało Pana – ze zwrotką 2 Duszo Chrystusowa Jezu, Jezu do mnie przyjdź Witam Cię, witam O Krwi najdroższa Nieskończona, najśliczniejsza Witaj, Chrystusowe Ciało U drzwi Twoich stoję, Panie
Uwielbienie	<i>Silentium Sacrum</i> Dzięki, o Panie – ze zwrotką 5, 6 Kłaniam się Tobie Dziękujemy Ci, Ojcze nasz – szczególnie zwrotka 8 Panie, przebac nam Przed oczy Twoje, Panie
Rozesłanie	Ach, mój Jezu, jak Ty kłęczysz Ogrodzie Oliwny Stała Matka Bolesciwa Któryś za nas cierpiał rany (3x) Przepuść Panie, przepuść (3x) O Krwi i Wodo (3x)

CZEGO NIE WOLNO CHÓROM ANI ORGANISTOM ~ CZYLI O ŚPIEWIE PSALMU RESPONSORYJNEGO

Psalm responsoryjny stanowiący integralną część Liturgii Słowa jest - podobnie jak czytania mszalne - jedną z form proklamacji(głoszenia) Słowa Bożego podczas Mszy Świętej. Wykonywanie psalmu responsoryjnego stanowi istotny i samodzielny obrzęd, czyli jak podaje *Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*, akt liturgiczny (por. OWMR 37a). Niestety, w codziennej praktyce parafialnej psalm responsoryjny jest jedną z bardzo marginalizowanych części liturgii mszalne.

O ile czytania mszalne zazwyczaj wykonywane są prawidłowo – tj. w odpowiedniej liczbie, bez skrótów, przez przygotowane do tego osoby (pełniące funkcje lektora jednorazowo, czasowo; czy rzadziej mające posługę lektoratu; w razie konieczności przez samego celebransa), z odpowiedniego miejsca (ambona) – o tyle w przypadku psalmów responsoryjnych nagminne są mniejsze i większe nieprawidłowości.

Do najpowszechniejszych należy zaliczyć:

1. **Śpiew psalmu responsoryjnego przez równocześnie akompaniującego organistę, czyli nie od ambony, a zza kontuaru, często siedząc bokiem lub tyłem do ołtarza, poza zasięgiem wzroku wiernych** (wyobraźmy sobie, że ten sam organista miałby w ten sam sposób wykonać czytanie – budziłoby to już oburzenie – a jednak ta forma tak się przyjęła w naszej mentalności, że praktycznie w odniesieniu do psalmu nikogo już nie dziwi); nierzadko organista wybiera niewłaściwy psalm, gdyż nie korzysta z lekcjonarza przygotowanego na ambonie.
2. **Ogólnie wykonywanie psalmu z innych miejsc różnych od ambony** (główny grzech wszelkiej maści „scholek”).
3. **Skracanie psalmów** – tj. ograniczenie ilości wykonywanych zwrotek do 1-2, mimo, że lekcjonarz mszalny przewiduje nawet 5 zwrotek; **niekiedy całkowite opuszczanie psalmu lub zastępowanie go jakąś pieśnią/piosenką.**

4. **Śpiewanie psalmu przez osoby słabo przygotowane muzycznie lub przez „chórki” w wielogłosie.**
5. Na szczęście rzadkie, ale wyjątkowo irytujące zjawisko, obserwowane szczególnie w przypadku dziewcząt i kobiet – **wykonywanie psalmu w wersji „koncertowej”**, w której wykonawczynie bardziej chwali się zdolnościami (w jej mniemaniu) wokalnymi oraz kokietuje wiernych minami i uśmiechami (jak na koncercie), nierzadko dodatkowo przytupując sobie do tego nogą.

Tyle o obserwowanych nieprawidłowościach.

Dlaczego jednak wyżej wymienione praktyki są naganne? Przede wszystkim musimy zdać sobie sprawę, że **proklamacja Słowa Bożego w zgromadzeniu liturgicznym jest bardzo ważnym, wymagającym dojrzałości i stosownych umiejętności zadaniem**. *Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego* nie bez powodu przypomina, że:

*57. W czytaniach zostaje dla wiernych zastawiony stół słowa Bożego i otwiera się przed nimi biblijny skarbiec . Należy przeto zachować układ czytań biblijnych, w którym ujawnia się jedność obu Testamentów i dziejów zbawienia. **Czytań ani psalmu responsoryjnego, w których zawiera się słowo Boże, nie wolno zastępować innymi tekstami, nie biblijnymi.***

W końcu dokument ten podkreśla znaczenie samego psalmu:

61. Po pierwszym czytaniu następuje psalm responsoryjny, który jest integralną częścią Liturgii słowa oraz posiada wielkie znaczenie liturgiczne i duszpasterskie, gdyż sprzyja medytacji nad słowem Bożym.

*(...) Wypada, aby psalm responsoryjny był śpiewany, przynajmniej jeśli chodzi o refren należący do ludu. **Psalterzysta więc, czyli kantor psalmu, stojąc na ambonie lub w innym odpowiednim miejscu**, wykonuje wersety psalmu, podczas gdy całe zgromadzenie siedzi i słucha oraz uczestniczy w śpiewie poprzez refren, chyba że psalm jest wykonywany w sposób ciągły, czyli bez refrenu. (...)*

Zamiast psalmu wyznaczonego w lekcjonarzu można śpiewać także responsorium gradualne z Graduału Rzymskiego albo psalm responsoryjny lub allelujatyyczny z Graduału zwykłego, tak jak jest on w tych księgach podany.

Skoro śpiew psalmu responsoryjnego jest proklamacją Bożego Słowa, podobnie jak czytanie (lub śpiewanie – też dozwolone, i ma długą tradycję!) czytań, w tym szczególnie perykopy z Ewangelii, **właściwym miejscem wykonywania tej czynności jest zawsze ambona** (kolejne dokumenty doprecyzowują to, rezygnując z występującego jako opcja w OWMR *innego odpowiedniego miejsca*). Dokładnie ta sama, z której zostało proklamowane pierwsze czytanie, i z której będą odczytywane/odśpiewywane kolejne.

Z powyższego należy wyciągnąć wniosek, że **organista nie może zastąpić brakującego psalterzysty, chyba, że będzie w stanie w niewielkiej świątyni udać się zza kontuaru do ambony**. W innym przypadku, podobnie jak zwykle, czynności, które powinien wykonać konkretny usługujący (psalterzysta) – z powodu jego nieobecności ma obowiązek wykonać kto inny. Psalm może wykonać lektor, **a gdy i jego brak diakon, koncelebrans lub sam główny celebrans**. Niestety, powszechnie to ten ostatni unika wykonania tego obowiązku najczęściej. **KLUCZOWE JEST TU ŚWIĘTE MIEJSCE PROKLAMACJI SŁOWA BOŻEGO – AMBONA**. Czytamy w OWMR:

309. Godność słowa Bożego wymaga, by w kościele było ono głoszone z miejsca, na którym w czasie Liturgii słowa spontanicznie skupia się uwaga wiernych.

Z zasady winna to być stała ambona, a nie zwykły, przenośny pulpit. Ambona odpowiednio wkomponowana we wnętrze kościoła powinna być tak umieszczona, by czytający i mówiący byli dobrze widziani i słyszani przez wiernych.

Z ambony wykonuje się jedynie czytania, psalm responsoryjny oraz orędzie wielkanocne; można też stąd wygłaszać homilię i intencje modlitwy powszechnej. Godność ambony wymaga, aby wstępował na nią tylko sługa słowa. Przed oddaniem do użytku liturgicznego nowej ambony należy ją pobłogosławić zgodnie z obrzędem zamieszczonym w Rytuale Rzymskim .

Stosowne przygotowanie osoby wykonującej psalm responsoryjny jest czymś bardzo wskazanym:

102. Zadaniem psalterzysty jest wykonywanie psalmu lub innej pieśni biblijnej zamieszczonej między czytaniem. Aby psalterzysta mógł poprawnie pełnić swoją funkcję, powinien koniecznie posiadać sztukę wykonywania psalmodii oraz zdobyć umiejętność prawidłowej wymowy i dykcji.

Niestety, niekiedy ów brak szacunku do psalmu responsoryjnego przybiera postać skrajną, tj. zdarza się, że psalm ten się całkowicie pomija. Praktykę tę krytykuje instrukcja *Redemptionis Sacramentum*:

62. Nie wolno opuszczać i zmieniać przepisanych czytań biblijnych, a zwłaszcza „czytań ani psalmu responsoryjnego, w których zawiera się słowo Boże, nie wolno zastępować innymi tekstami, nie biblijnymi”.

Jeśli, w ostateczności, śpiew psalmu jest niemożliwy, należy od wyrecytować, o czym mówi Wprowadzenie do Lekcjonarza Mszałnego:

22. Jeśli po czytaniu nie śpiewa się psalmu, należy go recytować w sposób sprzyjający rozważaniu słowa Bożego. Psalterzysta lub kantor śpiewają lub recytują psalm responsoryjny na ambonie.

Pozostaje jeszcze ostatnia kwestia. Zdarza się, że przy przygotowywaniu liturgii popada się ze skrajności w skrajność. I tak niekiedy próbuje się „przedobrzyć” psalm, jeśli o formę wykonania chodzi.

Skoro śpiew psalmu jest proklamacją Słowa Bożego, to pierwszym i podstawowym zadaniem wykonującego jest przekaz treści tekstu natchnionego, w sposób zrozumiały dla wiernych. Wymaga on doboru melodii oraz wykonawcy, które zagwarantują, że wierni będą w stanie zrozumieć tekst psalmu. Wykonanie psalmu nie może przybierać więc formy koncertowej. Co więcej, zasadniczo nie powinien ów psalm być wykonywany w wielogłosie. Wielogłos w przypadku nieodpowiednio przygotowanych śpiewaków, przy złym nagłośnieniu i akustyce miejsca jedynie utrudni wiernym zrozumienie treści. Poza tym nie do pogodzenia jest wykonanie psalmu przez kilka osób z miejscem, z którego powinno być to czynione – tj. z amboną, która zazwyczaj więcej niż 1-2 osób nie pomieści. *Wskazania Episkopatu Polski po ogłoszeniu nowego wydania OWMR* również zajmują takie stanowisko:

14. Psalm responsoryjny, który następuje po pierwszym czytaniu, powinien być śpiewany cały lub przynajmniej jego refren. Psalterzysta, czyli kantor psalmu, stojąc na ambonie, wykonuje wersety psalmu, podczas gdy całe zgromadzenie siedzi i słucha oraz uczestniczy w śpiewie refrenu. Psalm może wykonywać mężczyzna lub kobieta. Jest to proklamacja słowa Bożego – co czyni jedna osoba – więc nie należy tego śpiewu powierzać scholi ani chórowi. „Czytań ani psalmu responsoryjnego, w których zawiera się słowo Boże, nie wolno zastępować innymi tekstami, nie biblijnymi” (OWMR 57).

Tak więc, drodzy P. T. Czytelnicy, chyba już najwyższy czas, by przywrócić psalmowi responsoryjnemu należne mu, godne miejsce.

(Powyższy tekst Łukasza Wolańskiego stanowi uzupełnioną i poprawioną wersję artykułu, który w 2013 roku ukazał się na portalu www.liturgia.pl)

Wszystkich czytelników, którzy chcieliby otrzymywać biuletyn w formie pliku PDF, prosimy o wysłanie zgłoszenia na adres redakcji.

Numery IV 2016, VI 2017 oraz XII 2017 omyłkowo zostały wydrukowane w wersji sprzed dokonania korekty. W imieniu redakcji przepraszamy.
Redakcja: Archidiecezjalna Komisja Muzyki Kościelnej w Krakowie.
Bardzo prosimy o przesyłanie na poniższy adres wszelkich sugestii, uwag i informacji odnośnie biuletynu, jak i życia liturgicznego w parafiach oraz wydarzeń w środowisku organistów.

Adres redakcji: biuletyn.organista@gmail.com